

bevæge sig ud over en snæver makroøkonomisk problemstilling. I analytisk forstand har Lyck ofte fat i de rigtige begreber, herunder hendes understregning af „business environment“, og hendes bog er et godt udgangspunkt for den fortsatte teoriudvikling indenfor området. Af disse og andre grunde er Lycks bog en kreativ og forfriskende brainstorm angående den grønlandske erhvervsstruktur og dens problemer. Det er en bog fuld af inspiration. Jeg vil derfor godt anbefale Lycks bog som et nyttigt redskab på den videre vej.

Jens Kaalhauge Nielsen
Institut for Administration
Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet

Jørgen Fink, *Storindustri eller middelstand. Det ideologiske opgør i Det konservative Folkeparti 1918-20*, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2000, 357 s., kr. 298,00.

Konflikter og spændinger mellem holdninger, fraktioner og personer er ikke noget ukendt fænomen i politiske partier. Og i den forbindelse er Det konservative Folkeparti jo langt fra nogen undtagelse (jf. for eksempel Mads Qvortrups omtale i *Politica* (32: 3) af tre bøger, som blandt andet handler om nogle af de seneste konflikter i partiet).

Forfatteren af den bog, der skal omtales her, understreger ganske vist, at der under ingen omstændigheder er tale om en historisk kommentar til Det konservative Folkepartis udvikling gennem de sene 1990'ere. Alligevel er det bemærkelsesværdigt, at kimen til dybtgående og smertelige konflikter og opgør var til stede allerede inden partiets fødsel i 1915, og at det kun varede et par år, inden de slog ud i lys lue.

Jørgen Fink er historiker, ansat som seniorforsker ved Erhvervsarkivet i Århus. Og det kan lige så godt siges straks: Finks nye bog er en velkomponeret og sikkert argumenteret fremstilling af nogle yderst komplicerede sammenhænge, som umiddelbart placerer sig som et fornemt bidrag til dansk politisk-historisk litteratur. Hertil bidrager det naturligvis, at bogen er både veldokumenteret og velskrevet – to kvaliteter, som også er væsentlige for historiske afhandlinger – selv om den vel også stedvist bliver en anelse omstændelig.

Hovedlinjen i Finks argumentation er, at konflikten i det nydannede konservative folkeparti primært var et ideologisk opgør mellem to fløje med forskellige ideologiske standpunkter og væsentligt forskellige interesser, de ville varetage, og hvor ideologien og interessevaretagelsen som sædvanligt var filtret ind i hinanden. Det interessante er så, at striden ikke direkte blev et opgør mellem og om ideologiske positioner, men i stedet kom til at handle om politiske standpunkter og politisk taktik i relation til tre af tidens centrale politikområder: Trustlovgivningen, valglovgivningen og det mere følelsesladede sønderjyske spørgsmål.

Herved bliver Fink i stand til at koble sit umiddelbart lidt snævre emne (jf. bogens undertitel) sammen med tre væsentlige problemstillinger, der gennemsy-

bevæge sig ud over en snæver makroøkonomisk problemstilling. I analytisk forstand har Lyck ofte fat i de rigtige begreber, herunder hendes understregning af „business environment“, og hendes bog er et godt udgangspunkt for den fortsatte teoriudvikling indenfor området. Af disse og andre grunde er Lycks bog en kreativ og forfriskende brainstorm angående den grønlandske erhvervsstruktur og dens problemer. Det er en bog fuld af inspiration. Jeg vil derfor godt anbefale Lycks bog som et nyttigt redskab på den videre vej.

Jens Kaalhauge Nielsen
Institut for Administration
Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet

Jørgen Fink, *Storindustri eller middelstand. Det ideologiske opgør i Det konservative Folkeparti 1918-20*, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2000, 357 s., kr. 298,00.

Konflikter og spændinger mellem holdninger, fraktioner og personer er ikke noget ukendt fænomen i politiske partier. Og i den forbindelse er Det konservative Folkeparti jo langt fra nogen undtagelse (jf. for eksempel Mads Qvortrups omtale i *Politica* (32: 3) af tre bøger, som blandt andet handler om nogle af de seneste konflikter i partiet).

Forfatteren af den bog, der skal omtales her, understreger ganske vist, at der under ingen omstændigheder er tale om en historisk kommentar til Det konservative Folkepartis udvikling gennem de sene 1990'ere. Alligevel er det bemærkelsesværdigt, at kimen til dybtgående og smertelige konflikter og opgør var til stede allerede inden partiets fødsel i 1915, og at det kun varede et par år, inden de slog ud i lys lue.

Jørgen Fink er historiker, ansat som seniorforsker ved Erhvervsarkivet i Århus. Og det kan lige så godt siges straks: Finks nye bog er en velkomponeret og sikkert argumenteret fremstilling af nogle yderst komplicerede sammenhænge, som umiddelbart placerer sig som et fornemt bidrag til dansk politisk-historisk litteratur. Hertil bidrager det naturligvis, at bogen er både veldokumenteret og velskrevet – to kvaliteter, som også er væsentlige for historiske afhandlinger – selv om den vel også stedvist bliver en anelse omstændelig.

Hovedlinjen i Finks argumentation er, at konflikten i det nydannede konservative folkeparti primært var et ideologisk opgør mellem to fløje med forskellige ideologiske standpunkter og væsentligt forskellige interesser, de ville varetage, og hvor ideologien og interessevaretagelsen som sædvanligt var filtret ind i hinanden. Det interessante er så, at striden ikke direkte blev et opgør mellem og om ideologiske positioner, men i stedet kom til at handle om politiske standpunkter og politisk taktik i relation til tre af tidens centrale politikområder: Trustlovgivningen, valglovgivningen og det mere følelsesladede sønderjyske spørgsmål.

Herved bliver Fink i stand til at koble sit umiddelbart lidt snævre emne (jf. bogens undertitel) sammen med tre væsentlige problemstillinger, der gennemsy-

rede den politiske udvikling i Danmark i disse år, som var centrale for alle de politiske partier og for deres gensidige relationer, og som jo faktisk fortsatte med at præge den politiske dagsorden i hvert fald til op i 1950'erne.

Derved påkalder Finks bog sig en helt anderledes interesse, end man måske skulle have forventet ud fra titlen alene. Det fascinerende er, at det er lykkedes forfatteren at bruge spejlingen af det snævre emne (de konservatives interne småfnidder ville nogle vel kalde det) i den bredere politisk-historiske udvikling – og omvendt – til at fremlægge nogle væsentlige forklaringer på dansk politiks udvikling i nogle meget spændende år. Samtidig får man også et detaljeret indblik i, hvorledes partiintern politik somme tider føres, hvor blandt andet aktorenes afhængighed af forhold uden for deres egen kontrol kan blive et selvstændigt forklaringselement. Som inkarneret historiker ser Fink det ikke som sin opgave at drage videregående konklusioner ud fra sin ene *case*, men det må så være op til andre at vurdere, om *casen* også har interesse uden for den sammenhæng, hvori Fink præsenterer den. Det forekommer i høj grad at være tilfældet.

At underbygningen i form af anden litteratur, tilgængelige kilder og sikre og overbevisende ræsonnementer i det store og hele trækker i samme retning, betyder, at man uden tøven må gratulere forfatteren med resultatet af, hvad der faktisk er en af andre gøremål ret forsinket omarbejdelse – og udvidelse – af en mere end 30 år gammel specialeafhandling. Derfor kan han også roligt snarest muligt glemme en urimelig og impertinent anmeldelse i *Weekendavisen*.

Udgangspunktet for dette tidlige opgør i Det konservative Folkeparti var helt åbenbart forskellige opfattelser af, hvad det nye parti skulle stå for, og bærerne af konflikten var politikere med divergerende ideologiske og organisatoriske opfattelser. Fink demonstrerer klart, at opgøret stod mellem en middelstandsfloj (personificeret især af Asger Karstensen, men med professor Birck og A. Fraenkel som vigtige medspillere) og en storindustrifloj (personificeret især af Alexander Foss).

Særligt imponerende er fremstillingen af kompleksiteten i opgørets forløb, hvor emnerne og holdningerne snoede sig ind og ud mellem hinanden. Fink demonstrerer her et godt og sikkert overblik over såvel det historiske forløb som de forskellige tidligere behandlinger, som her bringes bedre i samspil med hinanden, end det tidligere er set. Bogens kapitel 4 om opgørets forløb er reelt en sammenhængende, men dog fokuseret fremstilling af trustlovsspørgsmålet, valglovsproblematikken, det sønderjyske spørgsmål, interne konservative problemer, pressehistoriske problemstillinger – og meget mere – alt sammen set i lyset af den basale problemstilling, hvor det hele tilsyneladende kan fortolkes i lyset af konflikten mellem de to floje.

Herved etableres altså det samlede forløb, hvis emner og temaer ellers som regel er blevet fremstillet adskilt fra hinanden. Finks sammenbinding er imidlertid ganske overbevisende og tillader en langt mere afbalanceret og sammenhængende fremstilling, end man ellers plejer at se. Hertil bidrager det meget, at trustlovsspørgsmålet trækkes så stærkt ind i forklaringen på forløbet i konfliktens tidlige fase. Dette emne – som hang snævert sammen med, hvad der skulle ske, når krigstidens reguleringspolitik eventuelt skulle afvikles – er ikke tidligere

blevet behandlet så sammenhængende og overbevisende som her, og netop på dette område var modsætningerne mellem de to fløje – som repræsenterede hver deres interesser – da også mest udtalt.

Finks tese har altså tilsyneladende ganske meget for sig, men det er vel også en anmelders pligt at spørge, om forfatteren er blevet fanget en anelse for meget af sin gode idé?

Hvis man er ser på, hvem der var engagerede aktører i de forskellige politiske spil, viser det sig naturligvis, at der var forskel på, hvem der deltog på de tre områder. Der var – i hvert fald i et vist omfang – tale om lidt forskellige persongrupperinger på de tre områder, og spørgsmålet er så, hvad der skal til, for at man kan tale om fløje – eller fraktioner – inden for et politisk parti. Fink er selv omhyggelig med at understrege, at der ikke var tale om velafgrænsede grupper (p. 42), men mange af bogens formuleringer bidrager alligevel til at fastholde forestillingen om et opgør mellem fløje, og at der altså var tale om en fraktionisering i partiet. Situationen var dog snarere den, at nogle enkeltpersoners engagement i en række af disse års centrale politiske emner betød, at de pågældende (først og fremmest Karstensen og Foss, men også andre) fungerede som knudepunkter i delvist overlappende politiske netværk. Den problematik kunne godt have fortjent en selvstændig analyse – men her skal man nok huske på, at der er tale om en historisk, ikke en samfundsvidenskabelig afhandling.

Man kan også pege på, at den centrale – og tragiske – nøglefigur i bogen, Asger Karstensen – hvor underligt det end måtte lyde – ikke analyseres til bunds. Derfor sidder man efter endt læsning tilbage med en vis usikkerhed med hensyn til, hvorledes man egentlig skal forklare Karstensens adfærd i en række situationer. Bogen er ganske vist ikke en politisk biografi, men flere streger til et psykologisk dækkende portræt af en så interessant politikertype som Karstensen ville have bidraget yderligere til en forståelse af opgøret og dets komplicerede forløb.

Det ændrer dog ikke ved konklusionen, som altså er, at Jørgen Finks nye bog er et hovedværk i dansk politisk-historisk forskning. Der er tale om et *must* for alle med interesse i Det konservative Folkeparti og dets historie, danske politiske partier i almindelighed, de tre nævnte politikområder eller blot mere bredt den spændende periode omkring 1. verdenskrig, hvor det danske samfund for alvor forandrede sig, og hvor meget af det Danmark, vi kender i dag, begyndte at udvikle sig.

Jørgen Elklit
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Tim Knudsen (red.), *Den nordiske protestantisme og velfærdsstaten*, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2000, 153 s., kr.128,00.

Det er velkendt, at de nordiske velfærdsstater har særlige karakteristika. Der tales således om den universelle velfærdsstat, den nordiske model, etc. For poli-